

ЕКОЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН ЛЬВІВЩИНИ

Аналізується урбаністичний розвиток туристично-рекреаційних територій Львівської області в контексті їх екологічної безпеки та охорони природного і культурного середовища.

Туристично-рекреаційна галузь вимагає дотримання високих екологічних стандартів щодо чистоти навколишнього довкілля (повітря, води), збереженості природно-територіальних структур, доглянутості пам'яток історико-культурної спадщини тощо. Оскільки екологічно безпечне середовище є однією з основних передумов сучасного розвитку та міжнародної конкурентоздатності туристичної індустрії, оцінка перспектив і можливостей туристично-рекреаційного освоєння регіону вимагає розгляду екологічних аспектів даного питання.

За наявністю природних рекреаційних ресурсів Львівська область займає одне з провідних місць в державі: у сумарному природно-ресурсному потенціалі Львівщини природні рекреаційні ресурси складають 14, 3% (відповідний показник по Україні – 9,5% [1]. Територія Львівської області характеризується різноманітністю фізико-географічних та ландшафтних умов – від рівнин Малоого Полісся до гірської частини Карпат. Її найцінніші транскордонні природно-географічні формації Розточчя та Карпатські Бескідни мають унікальні природно-рекреаційні можливості для відпочинку і оздоровлення. Особливий інтерес представляють карпатські гірські місцевості в межах Сколівського і Турківського районів, придатних для гірськолижного спорту на рівні світових стандартів.

Серед пам'яток, які складають надзвичайно багату історико-культурну спадщину Львівщини – пам'ятки археології, архітектури і містобудування, садово-паркового мистецтва, осередки традиційних народних промисел і ремесел. Історико-культурні туристичні ресурси Львівщини є одними з найпотужніших в Україні за кількістю, різноманітністю і ступенем збереження архітектурно-містобудівної спадщини від Княжої доби до середини ХХ ст. В області взято під охорону 3965 будівель (чверть всіх українських пам'яток архітектури), серед них 512 – мають статус пам'яток загальнодержавного значення [2]. Унікальним містом України є Львів, де зосереджено 2313 пам'яток архітектури, а його історичний осередок внесений до Списку світової культурної спадщини ЮНЕСКО. В області

створено шість заповідників: державні історико-архітектурні заповідники у містах Львові, Жовкві, Белзі («Княжий Белз»), державний, історико-культурний заповідник «Нагуєвичі» в Дрогобицькому районі, «Густань» у Сколівському районі, державний музей-заповідник «Олеський замок» у Буському районі. На основі збережених пам'яток фортифікаційної архітектури (фортецій, замків, монастирських комплексів) в Старому селі, Свіржі, Уневі, Золочеві, Підгірцях, Олеську, Жовкві, Крехові функціонує популярний туристичний маршрут «Золота підкова». На території Львівщини знаходиться ряд археологічних пам'яток міжнародного значення – старослов'янські городища в Стільському (Миколаївський район), Пліснеську (Золочивський район) тощо, збереглась багата етнографічна культура – своєрідні звичаї і обряди, народні промисли, фольклор бойків, лемків і т.п. [3].

Туристичну атракційність територій забезпечує поєднання високої щільності і пізнавальної цінності історико-культурних туристичних ресурсів з багатим природо рекреаційним потенціалом, що створює передумови для розвитку різних видів туризму. За комплексом цих характеристик *до найбільш перспективних з позицій туристичного освоєння відносяться Буський, Городоцький, Дрогобицький, Жовківський, Золочивський, Миколаївський, Сколівський, Турківський, Пустомитівський та Яворівський райони Львівської області.*

В межах Львівської області виділяються дві потенційні туристичні зони – території, «де зосереджені екскурсійні об'єкти, розташовані окремі історичні поселення, курорти, регіональні ландшафтні парки, пам'ятки природи, функціонують туристичні підприємства та їх комплекси, формуються центри туристичних послуг» [4] – Розточансько-Подільська і Карпатська. Вони різняться своїми природно-містобудівельними характеристиками і, відповідно, специфікою еколого-містобудівних проблем з точки зору розвитку туристичної індустрії.

Першу (Розточансько-Подільську) можна охарактеризувати як територію із значним природоохоронним, рекреаційно-оздоровчим, історико-культурним потенціалом і водночас високим та середнім рівнем виробничо-містобудівного освоєння і техногенної небезпеки. Напружена екологічна ситуація в цій зоні в значній мірі обумовлена розташуванням екологічно небезпечних промислових об'єктів в результаті якого курорти і курортні місцевості опинились в екологічно несприятливих умовах. Так промислові ареали включають в себе рекреаційні місцевості, наприклад, Львівський – Брюховичі і курортні приміські зони, Яворівський – курорти Немирів і Шкло, а також рекреаційні місцевості Розточчя; Дрогобицько-Бориславський – курорти Трускавець і Східницю; Стрийсько-Дашавський – курорт Моршин.

Розробки родовищ сірки в містах Яворів та Новий Розділ знаходяться поблизу курортів Немирів, Шкло, Розділ. Стебницький калійне родовище впритул прилягає до курорту Трускавець.

Для Львівщини характерні ареальний та лінійний види забруднення атмосфери: перший пов'язаний з найбільшими промисловими центрами, на які припадає основна частина викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел; другий пов'язаний із забрудненням атмосфери вздовж автомагістралей внаслідок інтенсивного руху транспортних засобів. Характерною особливістю Розточансько-Подільської туристично-рекреаційної зони є висока щільність магістральних автодоріг державного і регіонального значення. В результаті на деяких курортах (Немирів, Трускавець, Моршин, Великий Любінь тощо) спостерігаються вищі від нормативного рівня показники забрудненості повітря.

Однією з основних причин забруднення поверхневих вод області є скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод. На сьогодні надзвичайно критичним є стан очистки стічних вод у містах Самбір, Яворів, Турка, Старий Самбір, Стрий, Перемишляни, Радеків, Буськ. Відповідно значна кількість річок, що протікають через курорти та рекреаційні місцевості в даній туристично-рекреаційній зоні, сильно забруднені. Зокрема, загрозлива ситуація склалась в районі Великого Любена (річка Верещиця), Трускавця (річка Слониця). В результаті скиду неочищених стічних вод забруднюються басейни транскордонних річок Дністер і Сян.

Окремою складною екологічною і соціальною проблемою є забруднення територій твердими побутовими відходами. За кількістю і площею сміттєзвалищ особливо критична ситуація склалась в Бродівському, Дрогобицькому, Золочівському, Перемишлянському, Самбірському, Старосамбірському і Яворівському адміністративних районах області тощо [5].

В таких умовах основними завданнями еколога-містобудівного та господарського розвитку означеної зони є поліпшення екологічного стану довкілля шляхом структурно-технологічної перебудови виробничої бази, виведенням із експлуатації шкідливих виробництв, урізноманітнення економічної бази екологічно безпечними виробництвами, оптимізації структури землекористування, екологічної реабілітації територій.

В результаті реалізації проекту третього міжнародного транспортного коридору (ЕД - С III Via Regia) на території Розточансько-Подільської туристично-рекреаційної зони (Мостицький, Яворівський, Городоцький, Кам'яно-Бузький і Буський р-ни) виникають складні планувальні ситуації, коли траси МТК і доріг державного значення майже впритул наближаються одна до одної. Отже відкритим є питання, як при такій щільності,

функціонування комунікацій найвищого рівня впливатиме на екологічний стан довкілля та сільськогосподарських угідь на прилеглих територіях і на якість виробленої там сільськогосподарської продукції. Можливо у сільських поселеннях, розташованих між цими комунікаціями, в наслідок зменшення продуктивності земель згідно з принципом компенсації доцільним буде розвиток супутніх функцій (обслуговування транспортного транзиту, складування, логістика, прикордонна торгівля тощо).

Особливістю цієї території є те, що найбільш привабливі рекреаційні місцевості, природоохоронні об'єкти, туристичні осередки знаходяться в безпосередній близькості від проектованої траси МТК, що з одного боку є вагомою передумовою їх розвитку, а з іншого – обумовлює ряд серйозних проблем і ризиків. Необхідно ґрунтовно дослідити питання можливого деструктивного впливу міжнародного транспортного коридору на природне довкілля прилеглих територій (забруднення атмосфери, грантових вод, шумове забруднення, стан розташованих поблизу природоохоронних об'єктів) і в зв'язку з цим оцінити можливості і перспективи розвитку туристичної інфраструктури.

Слід взяти до уваги, що в наслідок покращення комунікаційної досяжності різко зросте туристичне навантаження на рекреаційні і туристичні ареали в смузі впливу автостради, як за рахунок транспортного транзиту, так і жителів міста Львова, оскільки ці фокуси притягання опиняються в радіусі 20 - 30 хвилинної транспортної доступності від майже мільйонного міста. Виникає задача проведення наукового дослідження туристично-рекреаційної місткості таких ареалів і осередків в смузі впливу МТК, потужності і стану їх обслуговуючої інфраструктури з врахуванням кількості потенційних туристів [6].

Друга (Карпатська) туристична зона характеризується як територія із значним природоохоронним, рекреаційним, оздоровчим потенціалом і низьким рівнем розвитку соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, локалізацією ареалів природно-техногенної небезпеки.

Природа Карпат, в порівнянні з іншими регіонами зазнала менших витрат і в багатьох місцях зберегла свій первинний стан. Певну дестабілізацію в екологічну ситуацію регіону і рекреаційних зон зокрема, вносить необмежене вирубування лесів. Внаслідок обезліснення схилів спостерігається активізація зсувних процесів, збільшення кількості паводків на гірських ріках, зміна мікроклімату.

Природа Карпат дуже вразлива до антропогенних навантажень. Існує думка, що рекреація є досить екологічно чистою галуззю діяльності. Разом з тим масштабність і гігантоманія при розбудові відпочинкових комплексів стає руйнівником природи, тому дуже важливо, щоб фактичне рекреаційне

навантаження на ландшафт не перевищувало норм його природної рекреаційної місткості.

Висновки. Екологічна безпека територіально-просторового розвитку туристично-рекреаційних зон Львівщини вимагає дотримання жорстких екологічних регламентів в процесі реалізації практичних дій в сфері формування інфраструктури туризму.

Список використаних джерел

1. Природно–ресурсний потенціал Львівської області // [http:// studentam.org.ua /2010/4401_potencial_lvivskoi_oblasti.html](http://studentam.org.ua/2010/4401_potencial_lvivskoi_oblasti.html);
2. Навчально-краєзнавчий атлас Львівської області – За ред. Я.С. Кравчук. Львів, 1999.- 25 с.;
3. 7. Туристичні ресурси Львівської області / <http://institute.novostimira.com/>;
4. Панченко Т.Ф. Туристичне середовище: архіт., природа, інфраструктура [Монографія]. – К.: Логос, 2009. – 176 с.;
5. Екологічний атлас Львівщини / Матолич Б.М.. – Львів: Державне управління охорони навколишнього в Львівській області – 2007;
6. Мазур Т.М., Король Є.І. Задачі містобудівного розвитку Львівщини в контексті реалізації проекту III Міжнародного транспортного коридору VIA REGIA // Вісник "Архітектура". - Львів: НУ "Львівська політехніка", 2010. - № 674.- С. 248-255

Аннотация

Анализируется урбанистическое развитие туристско-рекреационных территорий Львовской области в контексте их экологической безопасности и охраны природной и культурной среды.

Annotation

Analysed urbanism development of turistsko-rekreacionnykh territories of the Lvov area in the context of their ecological safety and guard of natural and cultural environment.